

Alpska konvencija

Predstavitev mednarodnega sporazuma za trajnostni razvoj v Alpah

✍️ Špela Prelec

Skupina Sella v Dolomitih FOTO: ISKRA JOVANOVIĆ

POMEN ALPSKEGA PROSTORA

Alpe imajo kot največji enotni naravni prostor Evrope (190.959 km²) naravovarstveni, gospodarski, ekološki in izjemen kulturni pomen. Kot galerija neponovljivih naravnih in kulturnih pojavov ter biotske in krajinske raznovrstnosti imajo neskončno vrednost. Alpe so tudi prostor 13.000 rastlinskih vrst, 30.000 živalskih vrst, dom za skoraj 14 milijonov prebivalcev v 5867 občinah ter vsakoletni počitniški in izletniški cilj za 100 milijonov obiskovalcev. Prav zaradi naštetega ter zaradi podnebnih in naravnih posebnosti in skrajnosti so Alpe posebno občutljivi in ogroženi ekosistemi. S pospešenim gospodarskim razvojem znotraj in zunaj Alp so se v zadnjih desetletjih pojavili problemi in vprašanja, ki jih ni mogoče rešiti le s prizadevanjem posameznih držav. Okoljski problemi na tem območju hitro povzročijo eksistencialno ogrožanje rastlin, živali in človeka. Moderne oblike rabe, kot so turizem, vodna energija in tranzitni promet, so v novejšem času povzročile resno preoblikovanje alpskih naravnih in kulturnih krajin. Zaradi takega trenda razvoja ter omejenih

razpoložljivih površin so se okrepile zahteve glede varstva narave, kulturne raznolikosti in identitete alpskih prebivalcev.

Alpski lok se vzpenja od morja in seže do vrha Mont Blanca, 4807 metrov visoko, ter se razteza prek osmih držav, pri čemer je delež Avstrije 28,7 % celotne površine Alp, Italije 27,2 %, Francije 21,4 %, Švice 13,2 %, Nemčije 5,8 %, Slovenije 3,6 %, Liechtensteina 0,08 % in Monaka 0,001 %. V skladu z razmejitevjo, ki je bila določena v okviru Alpske konvencije, Alpe obsegajo 190.959 km² veliko območje, ki v dolžino meri 1200 km in v širino do 300 kilometrov. Za Alpe je značilno zmanjševanje višine vrhov gora od zahoda proti vzhodu. Poleg Mont Blanca, ki je najvišja alpska gora, je v zahodnih Alpah še 127 štiritisočakov. Najvišja gora v Vzhodnih Alpah je 3905 m visoki Ortler.

PREBIVALSTVO V ALPAH

Povprečno živi v občini, ki leži na območju veljavnosti Alpske konvencije, 147 prebivalcev, pri čemer sega razpon od 0,1 prebivalca na km² v najmanjši občini (Rochefourchat v regiji Rona-Alpe) do 16.010 prebivalcev na km² v najgosteje naseljeni občini (Monako).

¹ Stalni sekretariat Alpske konvencije.

Karta območja veljavnosti Alpske konvencije

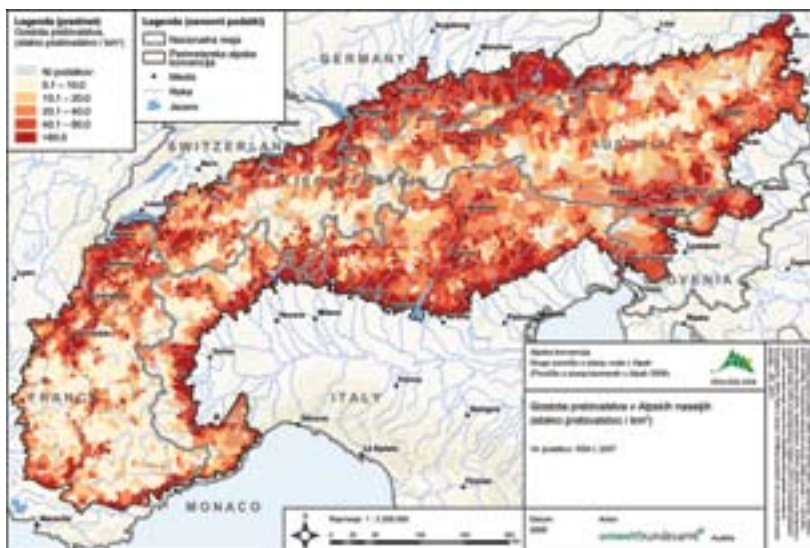
Poselitev prebivalstva je v Alpah osredotočena na večje in prometno lahko dostopne doline (Aosta, Rona, Adiža, Inn, Valtellina) in kotline (Celovška kotlina) ter vzdolž alpskega obrobja. Gostota prebivalstva v občinah ne odraža realnega stanja v alpskem loku. Zaradi strmine in višine terena je le manjši del celotne površine alpskega območja primeren za stalno poselitev. V značilni alpski regiji, kot je npr. Južna Tirolska, je za stalno poselitev primernih le 8 % površine, na avstrijskem Vorarlberškem pa ta vrednost dosega 24 %.

Živahnost alpskega prostora se izraža tudi v alpskem kulturnem bogastvu, simbol katerega je jezikovna raznolikost štirih jezikov: nemščine,

italijanščine, francoščine in slovenščine. Poleg teh obstajajo tudi drugi, kot so npr. ladinščina v dolomitskih dolinah Južne Tirolske, v pokrajini Belluno in na Tridentinskem, retoromanščina v Švici, patois v dolini Aosta idr.

ALPSKA KONVENCIJA

Edini skupni »jezik« Alp je Alpska konvencija, mednarodni sporazum, ki si prizadeva za celovit trajnostni razvoj in zaščito naravnih in kulturnih vrednot alpskega območja v državah Avstrije, Francije, Italije, Kneževine Monako, Nemčije, Liechtensteina, Slovenije, Švice in Evropske skupnosti.

Gostota prebivalstva v alpskih občinah

V Salzburgu so 7. novembra 1991 zgoraj našete države podpisale Konvencijo o varstvu Alp (Alpsko konvencijo). Slovenija jo je podpisala 29. marca 1993, Monako pa je pristopil nekoliko pozneje. Ta sporazum je edini zavezujoči okvir, ki omogoča pripravo celovitih vsealpskih odgovorov na velike izzive, s katerimi se sooča tukajšnje prebivalstvo. Ker so na območju Alp velike razlike v (nacionalnih) pravnih ureditvah, stopnji gospodarskega razvoja, prometnih obremenitvah ter v poseljenosti, je potrebno različne gospodarske ukrepe uskladiti z naravovarstvenimi in okoljskimi zahtevami, kar je zapisano v Okvirni konvenciji ter vsebinsko usmerjenih protokolih (vsebujejo določbe za uresničevanje zastavljenih ciljev) za najpomembnejše družbene in gospodarske dejavnosti. Do sedaj je bilo izdelanih osem protokolov za naslednja področja: hribovsko kmetijstvo, turizem, urejanje prostora in trajnostni razvoj, promet, varstvo narave in krajine, gorski gozd, varstvo tal in energija. Obstaja tudi protokol o reševanju sporov. Najprej s podpisom in nato z ratifikacijo postanejo protokoli del pravnega reda držav podpisnic. Proces ratifikacije doslej še vedno niso zaključile vse pogodbenice.

V Okvirni konvenciji so našeta še druga področja, za katere doslej še niso bili pripravljene protokoli: ohranjanje čistega zraka, ravnanje z odpadki, voda ter prebivalstvo in kultura. Na ta način je bila

oblikovana skupna čezmejna politika z enotnim konceptom razvoja, ki bi preprečeval, da bi se konkurenčni boj odvijal na račun narave in končno v škodo ljudi. Alpska konvencija se kot prožen instrument umešča med nacionalne države in Evropsko unijo. Bila je prvi poskus neke gorske regije, da bi svoj razvoj »postavila« v okvir tako kompleksne pogodbe. Po njenem vzoru je nastala tudi Karpatska konvencija. Alpska konvencija in sestrška Karpatska konvencija sodelujeta na podlagi podpisanega memoranduma »Memorandum of Understanding« (MoU). Pri sodelovanju gre predvsem za prenos izkušenj in za sodelovanje na evropski in mednarodni ravni. V ta namen sta obe Konvenciji podpisali tudi »Memorandum of Understanding« s Konvencijo o biološki raznovrstnosti (CBD – Convention of Biological Diversity).

ORGANI ALPSKE KONVENCIJE

Na vsaki dve leti zaseda najvišji organ Alpske konvencije, tj. Alpska konferenca, na kateri se srečajo okoljski ministri držav pogodbenic. Alpska konferenca obravnava cilje in določa politične smernice za izvedbene dejavnosti. Ena od pogodbenic po načelu rotacije prevzame predsedovanje Alpski konvenciji za obdobje dveh let. Na pravkar končani X. konferenci v Evianu je 12. marca Slovenija od Francije prevzela stafeto vodenja dveletnega

Dolomitski »Matterhorn« – Cimon della Pala FOTO: DRAGO METLJAK

predsedovanja Alpski konvenciji. Redno, običajno dvakrat na leto, se kot izvršilni organ sestaja Stalni odbor Alpske konference, ki ga sestavljajo visoki uradniki iz držav pogodbenic in Stalni sekretariat. Več informacij o Alpski konvenciji najdete tudi na spletni strani www.alpconv.org.

STALNI SEKRETARIAT ALPSKE KONVENCIJE

Leta 2002 je bil ustanovljen Stalni sekretariat s sedežem v Innsbrucku (Avstrija) in oddeljenim sedežem v Bolzanu (Italija). Njegove glavne naloge so poleg administrativnih nalog podpora organom Alpske konvencije predvsem v delu z javnostjo, vodenje Sistema za opazovanje in informiranje v Alpah ter konkretni projekti za izvajanje Alpske konvencije in njenih protokolov. Stalni sekretariat hrani tudi arhiv Alpske konvencije. Kot že omenjeno, Stalni sekretariat sodeluje tudi s partnerji, ki se zavzemajo za izvajanje Alpske konvencije in njenih protokolov. Partnerji Stalne sekretariata so med drugim VIA ALPINA, društvo »Alpsko mesto leta« itd. V okviru dela z javnostjo Stalni sekretariat izdaja razne publikacije, njegovi predstavniki pa pripravljajo tudi predavanja.

ALPSKA KONVENCIJA V SLOVENIJI

Slovenija je okvirno konvencijo podpisala leta 1992, ratificirala pa leta 1995, ko je tudi stopila v veljavo, konec leta 2003 pa je ratificirala še vse do sedaj podpisane protokole. Območje Alpske konvencije v Sloveniji obsega tretjino države, vanjo pa je vključenih 60 občin, od teh 43 v celoti, ostale pa delno. Slovenija aktivno deluje v okviru dela organov in delovnih skupin Alpske konvencije, obenem pa spodbuja izvajanje Alpske konvencije

in izvedbenih protokolov v Sloveniji na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Nosilec konvencije v Sloveniji je Ministrstvo za okolje in prostor.

Marca 2009 je Slovenija za dve leti že tretjič prevzela predsedovanje organom Alpske konvencije. V okviru podedovane agende bo temeljna aktivnost namenjena koordinaciji izvajanja Akcijskega načrta za podnebje za Alpe. Cilj slovenskega predsedovanja Alpski konvenciji je povečati njeno učinkovitost s konkretnim sodelovanjem z lokalnim prebivalstvom in spodbujanjem izvajanja prostorskih ureditev za prilagoditev podnebnim spremembam v alpskem prostoru. V času predsedovanja bo posebna pozornost namenjena vlogi prostorskega načrtovanja in razvoja z vidika prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanja posledic podnebnih sprememb, ter spodbujanja sodelovanja regionalnih in lokalnih ravni pri izvajanju konvencije in protokolov.

IZZIVI ZA ALPSKO KONVENCIJO

Alpska konvencija se sooča z več izzivi, med največjimi pa so gotovo podnebne spremembe. Seveda Alpska konvencija ne more zaustaviti krčenja ledenikov, ima pa izhodišča za ukrepe. Eden izmed ukrepov je prav gotovo Akcijski načrt za podnebje Alp, ki so ga ministri obravnavali in sprejeli na pravkar zaključeni X. Alpski konferenci v Franciji. Ta akcijski načrt vsebuje tako konkretne ukrepe za preprečevanje podnebnih sprememb kot tudi strategije prilagajanja in časovni načrt. Tudi v času slovenskega predsedovanja bo posebna pozornost namenjena vlogi prostorskega načrtovanja in razvoja z vidika prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanja posledic podnebnih sprememb. ○

DELEŽ POVRŠIN IN UPRAVNIH ENOT V POGODBENICAH (2008)

Država	Površina (v km ²)	Delež območja veljavnosti Alpske konvencije (v %)	Upravne enote znotraj območja veljavnosti Alpske konvencije		
			NUTS 2 (regije, dežele)	LAU 1 (pokrajine, kantoni, okrajji, okrožja)	LAU 2 (občine)
Nemčija	11160	5,8	2	13	285
Francija	40801	21,4	2	9	1749
Italija	51995	27,2	7	24	1756
Liechtenstein	160	0,1	1	1	11
Monako	2	< 0,01	1	1	1
Avstrija	54759	28,7	8	29	1146
Švica	25211	13,2	5	15	856
Slovenija	6871	3,6	1	7	64
Alpe skupaj	190959	100,0	27	99	5868